

Člověk a míra / Časomíra

To má potom své důsledky i pro nástroje, jichž při takovém setkávání používáme. V daném případě jde o měření, konkrétně měření času. Je stejně hrubou chybou říci, že „všechny časomíry si tvoří člověk sám“, jako říci se starořeckým sofistou, že „člověk je mírou všeho“ (METRON PANTÓN). Tak jako neplatí, že člověk není „sám“ na to, aby si tvořil měřítko času, neboť tu je ještě také ten čas, který tím měřítkem má být změřen, neplatí nic podobného ani v jiných případech, kdy už nejde o čas, nýbrž o cokoli jiného. V případě času to není člověk, kdo si časomíru sám vytváří, nýbrž může si tu či onu formu měření, ten či onen způsob, přesněji: normu zvolit, a to tak, že najde někde ve světě kolem sebe nějaký pravidelný děj, kterým pak poměruje v tom či onom případě a v tom či onom ohledu jiný děj, který není tak pravidelný, který je dokonce zcela nepravidelný. Tím dějem může být střídání dnes a noci, odkapávání kapek vody, návraty po sobě následujících ročních období, ale také postavení hvězd či souhvězdí na obloze, nejnověji frekvence paprsku přesně definované „barvy“ neboli příslušného kvantového vlnění, atd.atd. Člověk si tedy nemůže „stvořit“, vytvořit měřítko času libovolně či dokonce svévolně, nýbrž je vždy odkázán na srovnávání časového průběhu jednoho druhu s časovým průběhem jiného druhu. A právě v tom se ukazuje, jak už odedávna člověk příliš nedůvěřoval tomu, jak sám čas prožívá, ale že chtěl najít nějaké mnohem pevnější měřítko, méně závislé na jeho prožívání a vůbec na jeho subjektivitě. Vnímavost vůči času sama nestačí, je třeba se starat o míru citlivosti, o její kultivaci (např. v rozlišování různých „časů“ a pak i v přípravě jejich přesnějšího „měření“ a také srovnávání co do smyslu, nejen co do délky). To nemusí nutně znamenat objektivaci a kvantifikaci (tam asi opravdu platí „relativita“ a jistý „relativismus“), jakmile otázku smyslu dění a smyslu času postavíme a pokusíme se jí náležitě porozumět. Ono sofistovo heslo můžeme interpretovat také tak, aby mělo hlubší smysl a platnost. Ve světě, pokud víme, není nikdo, kdo by byl schopen přikládat na děje a věci nějaká měřítka, kdo by byl schopen ta měřítka stanovovat a pak jich používat. Člověk tedy sám není mírou, ale jediný (pokud víme) je schopen měřit, tj. s mírami (měřítka, kritéria) pracovat. To znamená, že člověk není sám a výhradně rozhodující bytostí, která je schopna měřit vše, ale že při takovém měření hraje rozhodující úlohu. – A ještě v jednom smyslu je možno o člověku jako „míře“ mluvit a myslet: totiž že – pokud víme – představuje zatím nejvyšší laťku ve vesmíru, který obýváme. Což znamená, že – za předpokladu, že přijmeme myšlenku vývoje od nižšího k vyššímu a tedy směřování k vyššímu a tedy méně pravděpodobnému – světu nemůžeme dost dobře porozumět, pokud nevezmeme velmi vážně toto jeho směřování k člověku. Světu zkrátka nelze porozumět tak, že člověka necháme jakoby stranou. Svět ve své „existenci“ a ve svém směřování cílí k člověku, a proto musíme člověka alespoň zčásti chápat jako míru pro poměrování a hodnocení vývoje. (Pochopitelně s tou výhradou, že své poměrování a hodnocení nemůžeme vydávat ani sami chápat jako něco pevného a definitivního; může se stát – a můžeme s tím jednou být také docela střízlivě konfrontováni – že člověk není posledním cílem, poslední instancí, poslední metou vesmírného vývoje – nebo i – přesněji pověděno – nějakého konkrétního vývoje někde ve vesmíru, že je až dosud vrcholem jen na naší planetě. Zatím nevíme, nebudeme-li někdy konfrontováni s úrovní vyšší; zatím však na to musíme jen pamatovat, ale nemůžeme s tím nikterak kalkulovat.)

(Písek, 020809-2.)